

Kommunledningskontoret

Kommunstyrelsen

Rapport avseende uppdrag att utreda åtgärder för kommunalt ägda skolverksamheter (skolutredningen)

Ärendet

Med anledning av det minskade elevunderlaget i Danderyds kommun beslutade kommunstyrelsen den 6 februari 2023 (§ 32) att en skolutredning ska genomföras. Utredningen syftar till att få en kommundelsövergripande översyn av skolkapaciteten i samtliga kommundelar förutom Enebyberg, föreslå hur överkapaciteten av skolplatser kan hanteras och hur befintliga skolverksamheter ska kunna göras mer attraktiva.

Utredningen ser ett behov av att det inrättas ett gemensamt rektorsområde och att en förändrad skolorganisation införs inom Djursholm. Även i Västra Danderyd finns ett behov av en förändrad skolorganisation samt att behovet av förskoleplatser delvis tillgodoses inom Kevingskolan. Utredningen beskriver konsekvenserna av att behålla kapaciteten i Stocksundsskolan och att minska rektorsområdet till treparallelliga årskurser.

Åtgärderna syftar till att minska antalet skolplatser men även att få organisatoriskt hållbara enheter. Då beslut om skolorganisationen ligger inom utbildningsnämndens ansvarsområde behöver utredningens förslag överlämnas till utbildningsnämnden för vidare beredning och beslut. Likaså behöver eventuella förändrade lokalbehov initieras av utbildningsnämnden enligt kommunens lokalförsörjningsprocess.

Kommunledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsens beslut

1. Kommunstyrelsen noterar de i skolutredningen identifierade behoven av förändringar inom den kommunala skolorganisationen och överlämnar utredningen till utbildningsnämnden.
2. Kommunstyrelsen beslutar att utbildningsnämnden senast 31 mars 2024 ska inkomma med åtgärdsplan för att säkerställa att de kommunalt drivna grundskolorna når en ekonomi i balans.

Bakgrund

Med anledning av överkapaciteten i det kommunala skolsystemet i Danderyds kommun beslutade kommunstyrelsen den 6 februari 2023 (§ 32) att en skolutredning skulle genomföras. Uppdraget syftade till att få en kommundelsövergripande översyn av skolkapaciteten i samtliga kommundelar, förutom Enebyberg, men även finna lösningar som skulle hantera överkapaciteten av skolplatser och skapa attraktiva

Kommunledningskontoret

skolverksamheter. Utredningen skulle föreslå olika konkreta alternativ för kommunstyrelsen att ta ställning till. Utredningen skulle vidare belysa hur förändringarna påverkar utifrån flera aspekter, exempelvis för elever, vårdnadshavare och personal samt påverkan på ekonomi.

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutade vid sammanträdet den 15 maj 2023 (§ 28) att en workshop avseende skolutredningen skulle genomföras den 4 september 2023.

Kommunledningskontoret återrapporterade därför endast en lägesbild till kommunstyrelsen den 19 juni 2023 (§117).

Den 4 september 2023 genomfördes workshopen med förtroendevalda och tjänstemän där olika lösningsförslag diskuterades. Vidare delrapporterades det pågående utredningsarbetet muntligen till kommunstyrelsens arbetsutskott på sammanträdena den 18 sep och den 9 oktober 2023.

Stocksundsskolan

Den 17 april 2020 preciserade utbildningsnämnden behovet avseende nya skollokaler på Stocksundsskolan (§85). Kommunstyrelsen godkände planeringsinriktningen för Stocksund den 18 januari 2021 (§8).

Med anledning av den pågående skolutredningen beslutade kommunstyrelsen, den 22 april 2023 (§75), att tillfälligt pausa tidigare uppdrag till fastighetsnämnden avseende skollokaler i Stocksund och att ett nytt ställningstagande avseende inriktning för skollokalerna skulle tas senast vid kommunstyrelsens sammanträde i november 2023. Kommunstyrelsen beslutade även att uppdraget om ny detaljplan som hade getts till byggnadsnämnden den 18 januari 2021 (§8) tillfälligt skulle pausas fram till dess att kommunstyrelsen fattat beslut om eventuell ny inriktning.

Kommunledningskontorets utredning

Analys hållbar skolorganisation

I ett system där resurser till skolan fördelas schablonmässigt per elev (skolpeng) är det nödvändigt att skolorna har ett stabilt elevunderlag för att kunna finansiera såväl lokalhyror som tjänsteorganisationen. Skolans kostnader ökar inte likformigt med ett ökande antal elever. Vissa kostnader är gemensamma för hela skolan och är nödvändiga att upprätthålla, oavsett hur många elever skolenheten har. Det handlar till exempel om skolledning, matbespisning, städning, vaktmästeri och elevhälsa. Kostnaderna för lärartjänster ökar inte heller proportionerligt med antalet elever. Större skolor innebär dels större möjligheter för att skapa en ekonomi i balans men attraherar även rektorer och skolledare.

Utifrån ett organisatoriskt perspektiv finns det samordningsvinster med flerparallelliga skolenheter. Till exempel kan fler elever dela på

Kommunledningskontoret

gemensamma ytor som bibliotek, måltidsmiljöer, tillagningskök, specialsalar och gymnastiksalar. Andra samordningsvinster kan även uppnås gällande kompetensförsörjning och konkurrenskraft då det är lättare att rekrytera och behålla kompetens på större skolor och därmed säkra kvaliteten i verksamheten och skolans attraktivitet.

Skolor bör enligt bildningsförvaltningens uppfattning helst vara tre- eller fyrparallelliga men som minst tvåparallelliga för att kunna bedriva en flexibel och ekonomisk hållbar verksamhet. Därmed ges förutsättningar för att de kommunala skolorna ska nå den ökade attraktivitet som nämns i utredningsuppdraget.

Fullbelagda klasser är viktigt för att få en skola att gå runt ekonomiskt och för att kunna ha behöriga lärare med rätt kompetens för sitt uppdrag (ämne, årskurs, specialpedagogisk kompetens och så vidare). Om utfallet av skolvalet blir sådant att alltför få elever valt en viss skola för att få ihop en full klass bör man överväga att inte starta klassen och i stället hänvisa till andrahandsvalet.

Det är framför allt två skolor i Danderyd som har stora ekonomiska underskott: Vasaskolan och Kevingskolan. Det finns olika bakgrundsfaktorer som har påverkat skolornas ekonomi. Gemensamt för de båda är en minskning av elevantalet de senaste åren. Det finns i huvudsak en demografisk förklaring till det bristande elevunderlaget. Det finns helt enkelt för få barn i skolåldern i relation till antalet tillgängliga skolplatser. I Djursholm är det tydligt att etableringen av flera fristående skolor som erbjuder skolplatser till elever i de yngre årskurserna är en viktig förklaring till det bristande elevunderlaget. De kommunala skolorna i kommunen i övrigt har totalt sett en mycket hög marknadsandel, cirka 80% av eleverna i årskurserna F-6. I Djursholm ligger motsvarande marknadsandel på cirka 40 % i årskurserna F-3 och runt 70% i årskurserna 4–6.

Några av Danderyds F-6 skolor har egentligen ett för litet elevunderlag för att kunna vara en ekonomiskt och verksamhetsmässigt hållbar organisation. Kombinationen av att ha endast en parallell i vissa årskurser och att inte ha fulla klasser medför ekonomiska utmaningar.

När det gäller låg- och mellanstadieskolor finns det flera skolor i varje kommunal del (förutom Enebyberg) och i flera fall har de endast enparallelliga organisationer. Det kan naturligtvis vara ett viktigt värde att ha en skola väldigt nära, i synnerhet för de minsta barnen i årskurserna F-3. Om skolor med endast en parallell ska upprätthållas krävs en högre pengnivå än för två- eller flerparallelliga skolor. Utifrån kvalitetsmässiga aspekter är det inte heller optimalt att ha enparallelliga organisationer då såväl elever som lärare är betjänta av utbyte med kamrater och kollegor som är verksamma i samma

Kommunledningskontoret

årskurser. En framtida princip bör sålunda vara att låg- och mellanstadieskolor i Danderyd, som minst, bör vara tvåparallelliga.

Ett sätt att hantera det faktum att flera av Danderyds skolor är små är att organisera flera skolor i samma rektorsområde, vilket redan i dag görs i viss utsträckning. Om en rektor har flera små skolor i samma rektorsområde ökar möjligheten att uppnå en ekonomisk täckning för tjänsteorganisationen. Rektorsområdet kan då ha gemensam skolledning, kök samt ett ekonomiskt underlag för fulla lärartjänster, även i exempelvis, praktisk-estetiska ämnen.

Det är inte optimalt för en lärare att ha tjänstgöring på två skolor men det är ett möjligt sätt att hantera ett alltför litet elevunderlag. I nuläget utgör de kommunala F-6 skolorna gemensamma rektorsområden i Västra Danderyd och Stocksund men inte i Djursholm. Enebybergs skola är en skolenhet. En princip bör vara att ha gemensamma rektorsområden för alla F-6 skolor i respektive kommunal del och att rektor ska kunna styra personal och andra resurser inom hela rektorsområdet i syfte att uppnå ekonomisk och kvalitetsmässig hållbarhet.

En metod för att åstadkomma en högre effektivitet i ett rektorsområde med flera skolor, som egentligen är alltför små för att vara bärkraftiga, är att differentiera vilka årskurser som ska finnas på vilken skola. I stället för att ha två enparallelliga F-6 skolor kanske den ena skolan ska ha en tvåparallellig F-3 organisation och den andra en tvåparallellig 4-6 organisation. Det är viktigt att berörda rektorer får tänka igenom vilken organisation som är mest effektiv för det samlade rektorsområdet innan beslut om sådana förändringar fattas.

Ovanstående resonemang visar att överkapaciteten i organisationen inte endast är en fråga om lokaler. Lokalkostnaden utgör ca 21 % av den kommunala skolans kostnader medan personalkostnader utgör ca 62 %. Därmed inte sagt att lokalkostnaderna är oviktiga eller att en effektivisering av lokalnyttjandet kan bortses ifrån. Som det framgår av bilaga 1 finns det i nuläget en överkapacitet i lokalerna motsvarande ca. 400-500 elevplatser. Beräkningen av respektive skolas kapacitet utgår från alla fullstora klassrum och ett teoretiskt antagande om 25 elever i varje klass.

Det som framför allt påverkar skolans kapacitet är lokalernas utformning, tillgången till undervisningssalar, andra lokalfunktioner samt byggnadens tekniska prestanda vilken påverkar hur många elever som kan inrymmas i lokalerna. Kapaciteten påverkas även av verksamhetens förutsättningar och nyttjandet av lokalerna. Annat som påverkar kapaciteten är skolans timplan, pedagogiska utformning, elever i behov av särskilt stöd och gruppstorlekar.

Kommunledningskontoret

I det fortsatta arbetet skulle utbildningsnämnden behöva pröva varje möjlighet att frånträda lokaler som inte bedöms behövas för verksamheten. I nuläget bedömer inte bildningsförvaltningen att det är lämpligt att ställa av en hel skola men att det finns delar av lokaler som kan kunna frånträdas både i Djursholm och Västra Danderyd. De lokaler som kan frånträdas är de som tydligt kan avgränsas och där det är möjligt att de nyttjas för andra ändamål. Vidare bör det utredas om det är möjligt att se över om skola och förskola kan dela på lokaler för att nyttja lokalerna mer flexibelt. En fördel med flexibel lokalanvändning mellan förskola och skola är att det är lättare att hantera variationer i barn/elevantal mellan olika årskullar.

Lokaler som har frånträts av den kommunala skolan bör inte erbjudas till fristående skolor eftersom det riskerar att undergräva den effektivisering som eftersträvas genom att lokalpeng i stället utbetalas till den fristående skolan.

I nuvarande system belastar lokalhyran den enskilda skolan. Tanken har varit att rektorerna ska ha incitament att spara på lokaler. Det är dock inte så att en rektor kan påverka sina lokaler fullt ut. Om en skola till exempel är byggd med stora gemensamma ytor (korridorer, ljusgårdar etc.) som inte kan användas för undervisning eller sägas upp är det svårt för rektor att påverka. En skola som förlorar elever drabbas mycket hårt då färre elevpengar kan användas för att täcka hyran som inte kan påverkas avseende de ytor som inte bedöms vara uppsägningsbara. Elevpengen följer med eleven och är skolans intäkt. Flyttar eleven så försvinner även elevpengen till skolan.

Hela effektiviseringen måste då tas på undervisning, elevhälsa, läromedel etc. vilket riskerar att försämra skolans kvalitet och attraktivitet och i förlängningen leda till ytterligare elevtapp. Likaså kommer det visa sig orimligt att belasta den enskilda skolan för hyror som stiger kraftigt till följd av omfattande byggnationer/renoveringar. Bildningsförvaltningen utreder därför en ny hyresmodell som innebär att de kommunala grundskolorna täcker lokalkostnaderna solidariskt. Det skulle bidra till en ökad stabilitet och större möjligheter för de enheter som förlorat många elever att klara sin budget.

Nollalternativ

Enligt direktivet skulle utredningen också titta på ett nollalternativ, alltså att inga åtgärder vidtas. En analys av den demografiska utvecklingen visar att risken är stor för att överkapaciteten i de kommunala skolsystemen växer ytterligare de kommande åren om inga åtgärder vidtas.

Befolkningsprognosens byggalternativ, som erfarenhetsmässigt sällan slår in, visar på ett i stort sett oförändrat elevunderlag i de kommunala F-6-organisationerna fram till läsåret 2028/29 (2467 elever att jämföra med nuvarande 2475). Om prognosens nollbyggnationsalternativ slår in minskar

Kommunledningskontoret

elevunderlaget i den kommunala F-6 organisationen med ytterligare cirka 150 elever. Att inte vidta några åtgärder för att minska överkapaciteten kommer leda till fortsatt risk för underskott och att verksamheten ständigt måste vidta besparingsåtgärder. Kvaliteten i skolverksamheten påverkas negativt av en sådan utveckling.

Härefter följer en genomgång av planeringsförutsättningarna, kommundel för kommundel. I bilaga 1 (Statistik och befolkningsprognos) finns en fullständig genomgång av befolkningsprognos, marknadsandel och simuleringar av elevantal för samtliga fyra kommundelar.

Stocksund

I Stocksund har den kommunala skolan 98 % av marknadsandelen i årskurserna F-6. Nästan alla Stocksundselever går i någon av rektorsområdets skolor, Långgångsskolan eller Stocksundsskolan. I någon årskurs överstiger till och med marknadsandelen 100 %, det vill säga det sker ett inflöde av elever från andra kommundelar.

Bildningsförvaltningen har genomfört en simulering av antalet elever de kommande fem åren baserat på nuvarande marknadsandelar och de två varianterna av befolkningsprognosen. Det första alternativet är en prognos som utgår från att ingen nyproduktion av bostäder sker (nollscenario), den andra där planerade bostadsprojekt tagits in i beräkningen.

Nuvarande elevantal i Stocksunds kommunala skolor F-6 är 614. Simuleringarna för läsåret 28/29 pekar på 553–601 elever beroende på vilket antagande om byggnationer som görs. Nuvarande kapacitet i rektorsområdet är 700 skolplatser. Långgångsskolan skulle dessutom kunna utöka sin kapacitet med 100 platser om mindre lokalanpassningar utförs. Utifrån antagandet att skolorna behåller sin marknadsandel så finns det således behov av tre paralleller i vissa årskurser och fyra paralleller i andra.

Tidigare inriktningsbeslut för Stocksundsskolan tillsammans med Långgångsskolan har varit femparallelligt i åk F-6 (ca 875 elever). Inriktningen var att Stocksund skulle byggas ut med 75 skolplatser och Långgångsskolan skulle kunna ta emot ytterligare 100 elever i lågstadiet efter vissa anpassningar i lokalerna. Utifrån nuvarande befolkningsprognos kommer det inte finnas ett tillräckligt elevunderlag för en sådan kapacitetsökning. I denna utredning beskrivs konsekvenserna av att behålla dagens kapacitet (fyrparallelligt i åk F-6) samt att minska rektorsområdet till treparallelligt i åk F-6. Fördelningen mellan skolplatserna visas i tabellen nedan.

Kommunledningskontoret

	Kapacitet idag	Femparallelligt	Fyrparallelligt	Treparallelligt
Stocksund	500	575	500	225
Långängsskolan	200*	300	200	300

* Med mindre anpassningar kan kapaciteten på Långängsskolan utökas med 100 platser

Bibehållen kapacitet i Stocksund (fyrparallelligt)

En bibehållen kapacitet på Stocksundsskolan skulle innebära att paviljongerna alltjämt behöver ersättas med nya lokaler. Utifrån tidigare beslutad planeringsinriktning för Stocksundsskolan-minskar det nya förslaget antalet skolplatser med 75 platser. Inga kapacitetshöjande åtgärder bedöms längre vara nödvändiga för Stocksundsskolan. Långängsskolan skulle inte behöva anpassa sina lokaler till att ytterligare ta emot 100 elever.

Frågor kring placering av skollokaler, riskanalyser, barnkonsekvensutredning och trafikfrågor skulle behövas hanteras i den fortsatta planeringen av Stocksundsskolan. Vid beslut om fyrparallelligt är det viktigt att detaljplanarbetet kan återupptas så snabbt som möjligt eftersom paviljongernas tillfälliga bygglov löper ut 30 maj 2027 och att nya lokaler behöver vara på plats innan dess.

En genomförandeplan för evakuering behöver tas fram i nära dialog med utbildningsförvaltningen. I dagsläget finns det evakueringslokaler att tillgå på Långängsskolan och Vasaskolan. Evakueringslösningarna måste utredas vidare med hänsyn till genomförandeplanens olika etapper.

Ekonomiska konsekvenser av bibehållen kapacitet för Stocksundsskolan

Stocksundsskolan tillsammans med Långängsskolan har idag en välfungerande och kostnadseffektiv organisation. Om- och tillbyggnadsprojektet för Stocksundsskolan blir inte lika omfattande som det tidigare förslaget om fem paralleller i årskurserna 4–6 eftersom ingen utökning av 75 skolplatser kommer ske.

En bibehållen kapacitet skulle innebära en stor investering då paviljongerna behöver ersättas med ny byggnad, hus B behöver rivras eller renoveras och huvudbyggnaden behöver renoveras.

Preliminära beräkningar visar att om- och nybyggnationen av Stocksundsskolan har en indikativ investeringskostnad på cirka 150 miljoner kronor vilket skulle innebära en ökad hyreskostnad på cirka 12 miljoner kronor. Nuvarande hyra för paviljongerna och hus B skulle i förslaget utgå vilket sammantaget skulle ge ökning av hyreskostnaderna på cirka 9 miljoner kronor. De uppskattade siffrorna för investeringskostnader och hyreskostnader är dock högst preliminära och kommer att justeras i takt med att planeringsarbetet fortskrider.

Kommunledningskontoret

Alternativ till att inte ersätta paviljongerna och bygga om- eller till nya skollokaler (treparallelligt)

Kommunledningskontoret har utrett möjligheten att inte ersätta Hus B och paviljongerna med nya lokaler. Effekterna av det alternativet skulle bli en betydligt mindre skola med kapacitet för närmare 225 elever, tre paralleller i årskurserna 4–6. På Långängsskolan skulle nuvarande kapacitet behöva utökas med ca 100 skolplatser och vissa anpassningar i lokalerna skulle därmed vara nödvändiga. Det som har framförts i tidigare planeringsinriktning är främst behov av att utöka med fler WC-grupper, utöka ventilationskapaciteten samt anpassa entréer och kapprum. Trafiksituationen vid- och omkring Långängsskolan skulle behöva utredas då det skulle bli fler elever som behöver ta sig från och till skolan.

Ekonomiska konsekvenser av att minska kapaciteten på Stocksundsskolan

Även om paviljongerna och hus B inte skulle behöva ersättas skulle en större renovering av huvudbyggnaden ändå vara nödvändig. Tidigare beräkningar har uppskattat renoveringskostnaden till ca 30 miljoner kronor vilket skulle ge en tillkommande hyreskostnad på ca 2,4 miljoner kronor. Därtill skulle troligen renoveringskostnader för kök och matsal tillkomma. Det skulle även behöva byggas in en trä-och metallslöjdssal, en textilslöjdssal och en musikal i lokalerna, eftersom dessa idag finns i paviljongerna och behöver ersättas när lokalerna tas bort. Det finns i dagsläget ingen uppskattad kostnad för anpassningarna på Långängsskolan.

Bedömning för Stocksund

Stocksundsskolan tillsammans med Långängsskolan är i dag en välfungerande organisation med hög attraktivitet som uppfyller de principer som eftersträvas avseende elevunderlag som formulerats ovan. På kort sikt innebär det en stor investering i Stocksundsskolan för att upprätthålla en fyrparallellig kapacitet. Eftersom den kommunala grundskolan totalt sett har en överkapacitet kan det synas naturligt att avstå från denna investering och skala ner organisationen i Stocksund till tre paralleller men på längre sikt finns det dock såväl organisatoriska som ekonomiska fördelar med att ha större skolenheter i kommunen.

Det är också möjligt att på kort sikt minska organisationen men att skaffa sig beredskap för en utbyggnad av skolan genom att ta fram en detaljplan som tillåter detta. Utbildningsnämnden behöver, i ett beslut om den framtida skolorganisationen, väga argumenten noga mot varandra.

Djursholm

I Djursholm har flera fristående skolor som erbjuder skola i årskurserna F-3 och viss mån även i årskurserna F-6 etablerat sig. Den kommunala skolans marknadsandel är klart lägre än i någon annan kommun: 53% för hela spannet F-6 och endast ca 40% enbart för årskurserna F-3. Nuvarande

Kommunledningskontoret

elevantal i Djursholms kommunala skolor F-6 är 489 elever. Elevantalssimuleringar till läsåret 28/29 visar på en minskning till 456 elever befolkningsprognosens nollbyggnadsalternativ och 475 vid byggalternativet. I bägge beräkningsmetoderna antas den kommunala skolan bibehålla nuvarande marknadsandel.

Elevunderlaget motsvarar en tvåparallellig organisation i årskurserna F-3 och en fyrparallellig organisation i årskurserna 4–6. Nuvarande kapacitet för de kommunala skolorna i Djursholm har beräknats till 750 skolplatser inräknat det tomställda våningsplanet på Bullerbyn.

Bedömning för Djursholm

Kapaciteten för Vasaskolan har beräknats till 450 elever (det övre våningsplanet på Bullerbyn inräknat) och för Ekebyskolan till 300 elever. Det är inte möjligt att inrymma alla Djursholms F-6 elever i Ekebyskolan. Kapaciteten i Vasaskolan är nästan tillräcklig för att inrymma alla elever. Utifrån det marknadsmässiga läget som råder i Djursholm är det inte säkert att samtliga vårdnadshavare skulle fortsätta att välja en kommunal skola vid en eventuell sammanslagning. Om resultatet av förändringen blir att den kommunala skolan tappar elever så har inte den önskvärda effekten på ekonomi och kvalitet uppnåtts.

Därutöver kan det finnas ett behov av evakueringsplatser för elever från Stocksundsskolan om den fortsatta planeringen av om- och nybyggnationerna i Stocksund medför att alternativa lokaler måste användas under byggtiden. Dessutom måste det finnas en viss överkapacitet i den kommunala skolorganisationen i det fall att någon av kommunandelens fristående skolor upphör eller skalar ner sin verksamhet. Kommunen har ett slutligt skolpliktsansvar för alla elever.

Däremot bedömer bildningsförvaltningen att ett gemensamt rektorsområde bör skapas och att en årskursdifferentiering mellan de två skolorna i det nya rektorsområdet bör övervägas. Inför vidare beslut i utbildningsnämnden behöver bildningsförvaltningen ta fram ett fördjupat förslag för framtida skolorganisation i Djursholm. Förslaget behöver bland annat innehålla en genomförandeplan, ekonomisk analys samt en barnkonsekvensanalys.

Västra Danderyd

I Västra Danderyd har den kommunala skolan en marknadsandel på 80 %. En elevantalssimulering fram till läsåret 28/29 visar på en ökning från nuvarande 751 elever till 756–813 elever beroende på vilken variant av befolkningsprognos man antar. Elevunderlaget för rektorsområdet visar på behov av fyra, eller i vissa årskurser, fem paralleller fördelat på de tre skolorna i västra Danderyd. I bägge beräkningsmetoderna antas den kommunala skolan bibehålla nuvarande marknadsandel.

Kommunledningskontoret

Den totala kapaciteten för de kommunala skolorna i Västra Danderyd är 950 skolplatser. Kevingskolan har kapacitet för 350 elever (vanliga grundskoleplatser, idag tar anpassad grundskola en del i lokalerna och tar större ytanspråk), Balderskolan 200 elever och Kyrkskolan 400 elever.

Bedömning för Västra Danderyd

Det finns en överkapacitet i nuvarande skolorganisation och Kevingskolan har under flera år uppvisat ekonomiska underskott. Dock bör den inre organisationen inom rektorsområdet ses över utifrån de principer som nämnts ovan. Det behöver övervägas om både Kevinge- och Kyrkskolan ska erbjuda alla årskurser F-6. Det bör också vara möjligt för ena eller bägge skolor att frånträda vissa lokaler.

I utredningsarbetet har även behovet av en utökad förskola på Kevinge framförts. Utbildningsnämnden behöver göra en behovsanalys avseende behovet av förskola i samband med att en ny skolorganisation i Västra Danderyd övervägs. Även öppna förskolan bör integreras i skolans lokaler. Utifrån denna hypotes är den preliminära bedömningen att antalet grundskoleplatser, i kommundelen, skulle minska med cirka 150 platser.

Inför vidare beslut i utbildningsnämnden behöver bildningsförvaltningen ta fram ett förslag för skolorganisationen i Västra Danderyd. Förslaget behöver bland annat innehålla en genomförandeplan, ekonomisk analys samt barnkonsekvensanalys.

Enebyberg

Inom ramen för uppdraget med skolutredningen innefattas inte Enebyberg. Kommunstyrelsen beslutade i maj 2022 om den framtida inriktningen för skollokalerna i Enebyberg. Nuvarande paviljonger ska ersättas med permanenta lokaler och en ny idrottshall ska uppföras på Brageskolans tomt. Antalet skolplatser i Enebyberg kommer uppgå till ca 700 platser, vilket motsvarar fyra paralleller i årskurserna F-6. Med hänsyn till områdets geografiska placering samt osäkerheten kring framtida bostadsbyggande beslutades det att skolan behöver dimensioneras med en viss marginal.

Enebybergs kommunala skolor har idag en marknadsandel på 97 %. I årskurserna F-3 överstiger till och med marknadsandelen 100 % vilket kan förklaras med ett inflöde av elever från Täby kommun.

Elevantalssimuleringarna fram till läsåret 28/29 visar på en minskning från nuvarande 621 elever till 548–578 beroende på vilken variant av befolkningsprognos som man antar. Det motsvarar ett elevunderlag för rektorsområdet på tre paralleller i vissa årskurser och fyra paralleller i andra. I bägge beräkningsmetoderna antas den kommunala skolan bibehålla nuvarande marknadsandel.

Kommunledningskontoret

Effekter på skolkapacitet och ekonomi

Ovan beskrivna åtgärdsförslag syftar till att minska antalet skolplatser i kommunen. För rektorsområde Stocksund skulle alternativet med att behålla dagens kapacitet inte minska antalet skolplatser utifrån dagens kapacitet. Det innebär däremot en minskning med 75 skolplatser utifrån det tidigare förslaget om att bygga ut rektorsområdet till en kapacitet för femparallelligt i årskurserna F-6. Långängsskolan skulle inte behöva anpassa lokalerna till att ta emot ytterligare 100 barn.

Alternativet att göra om rektorsområdet till en treparallellig kapacitet i årskurserna F-6 skulle innebära att kapaciteten på Stocksundsskolan skulle minska med cirka 275 skolplatser utifrån dagens kapacitet på 500, då Hus B och paviljongerna skulle tas bort. Stocksundsskolan skulle organiseras för en treparallellig mellanstadieskola vilket skulle innebära en skola för cirka 225 elever. Jämfört med utbyggnadsförslaget för Stocksundsskolan skulle det innebära en minskning av cirka 350 skolplatser (Se tabellen ovan). Vid alternativet om en treparallellig lågstadieskola på Långängsskolan skulle viss anpassning behöva göras i lokalerna för att kunna ta emot ytterligare 100 elever.

Förslaget om att skapa ett gemensamt rektorsområde i Djursholm innebär inte direkt någon minskning av några skolplatser i kommundelen. Utifrån att en ny organisation skulle skapas kan det dock, på sikt, finnas möjlighet att frånträda vissa delar av lokalerna på skolorna, vilket skulle innebära en minskad kapacitet totalt.

För Västra Danderyd föreslås det att Kevinge förskola delvis byggs in i Kevingeskolans lokaler tillsammans med att öppna förskolan också integreras i skolans lokaler, vilket skulle göra att antalet skolplatser i Kevingeskolan minskar med cirka 150 skolplatser.

Sammanfattningsvis borde de förslag som diskuterats ovan kunna leda till en minskning av antalet skolplatser på mellan 225 och 500 beroende på vilket alternativ som väljs i fråga om Stocksundsskolans organisation.

Det är inte möjligt att exakt säga vilka ekonomiska konsekvenser åtgärdsförslagen får. Bedömningen är dock att lokaler skulle kunna frånträdas i Djursholms rektorsområde motsvarande en kostnad av 1–1,5 miljoner kr. I Västra Danderyd är förslaget att förskolan och den öppna förskolan skulle överta delar av Kevingeskolans lokaler och därmed åstadkomma en besparing. Exakt i vilken omfattning besparingen rör sig om behöver presenteras närmare till utbildningsnämnden.

Kommunledningskontoret

Effekten av att slå ihop skolorna i Djursholm till ett rektorsområde är svår att beräkna, men kan bedömas till storleksordningen 3–4 miljoner kronor då samordningsfördelarna fått fullt genomslag. De ekonomiska effekterna av att koncentrera vissa årskurser på en viss skola i rektorsområdet kan inte heller enkelt beräknas, men en stor del av de nuvarande underskotten kan härledas till att flera skolor har klasser som inte är fullbelagda.

Sammantaget bedöms den ekonomiska effekten av utredningens förslag vara i storleksordningen 7–8 miljoner kr. Det är sålunda ett ordentligt steg på vägen men inte fullt ut tillräckligt för att åstadkomma ekonomisk balans i utbildningsnämndens egenregi-verksamhet. Utbildningsnämnden behöver därför ytterligare skärpa ekonomistyrningen i syfte att uppnå budgetbalans.

Utredningens nästa steg

Kommunstyrelsens uppgift är att utöva det så kallade uppsiktsansvaret. Det vill säga tillförsäkra sig om att alla nämnder vidtar åtgärder för att hålla de budgetramar och övriga direktiv som kommunfullmäktige har beslutat. De konkreta besluten om skolorganisationens utformning ska fattas av utbildningsnämnden. Inför utbildningsnämndens beslut behöver de handlingsalternativ som beskrivs i detta tjänsteutlåtande belysas ytterligare. Riskanalyser och barnkonsekvensanalyser behöver genomföras för de olika handlingsalternativen och nämnden behöver ta fram tidsatta genomförandeplaner.

Efter att utbildningsnämnden utrett behovet och konsekvenserna av en tre- och fyrparallellig skolorganisation inom Stocksund behöver kommunstyrelsen besluta om den fortsatta inriktningen avseende lokaler, i enlighet med kommunens lokalförsörjningsprocess. I normalfallet innebär beslut om fortsatt inriktning även ett uppdrag till tekniska nämnden att ta fram en förstudierapport.

Rapporten behöver översiktligt beskriva genomförandet och konsekvenserna med föreslagna åtgärder utifrån lokalbehovet som utbildningsnämnden tidigare konstaterat. Först efter att kommunstyrelsen har godkänt utbildningsnämndens förslag till ny inriktning och beslut fattats om att initiera ett arbete med en förstudierapport kan frågor som berör skolorganisationen i Stocksund hanteras i utbildningsnämnden.

Enligt lokalförsörjningsprocessen ska respektive nämnd besluta om sitt lokalbehov. Sedan tar kommunstyrelsen beslut om lämplig åtgärd. Kommunstyrelsen behöver ta ställning till utbildningsnämndens behovsanalys och lösningsförslag avseende förskoleplatser i Västra Danderyd.

Kommunledningskontoret

Konsekvenser för barn och unga

Bildningsförvaltningen kommer behöva ta fram en barnkonsekvensanalys inför vidare beslut i utbildningsnämnden eftersom förslagen kan komma att innebära förändringar för barn och unga.

Ekonomiska konsekvenser

Ekonomiska konsekvenser kopplade till organisatoriska och lokalmässiga förändringar av skolverksamheter i Stocksund, Djursholm och Västra Danderyd kommer att presenteras i beslutsunderlaget som utbildningsnämnden har att ta ställning till. I förslaget till utbildningsnämnden behöver de ekonomiska konsekvenserna belysas närmare. De ekonomiska konsekvenserna kopplade till investeringar av nya- eller ombyggda lokaler behöver utredas närmare i det kommande planeringsarbetet.

Johan Lindberg
KommundirektörStefan Sorpola
SamhällsutvecklingsdirektörErik Nilsson
Tf Bildningsdirektör

Handlingar i ärendet

1. Tjänsteutlåtande, Rapport avseende uppdrag att utreda kommunalt ägda skolverksamheter (skolutredningen)
2. Bildningsförvaltningens tjänsteutlåtande, daterat 2020-04-17, Avrop-Inriktningsutredning Stocksundskolan
3. Kommunstyrelsens beslut, KS 2021-01-18 § 8, Antagande av planeringsinriktning för skollokaler inom Stocksund samt uppdrag att förnya planuppdrag och ta fram lokalprogram och bebyggelseförslag
4. Bilaga 1 (Statistik och Befolkningsprognos)
5. Kommunstyrelsens beslut, KS 2023-02-06 § 32, Uppdrag att utreda åtgärder för kommunala skolverksamheter inom Djursholm, Stocksund och västra Danderyd med anledning av nuvarande kapacitetsöverskott och framtida elevutveckling
6. Kommunstyrelsens tjänsteutlåtande, daterat 2023-01-26, Uppdrag att utreda åtgärder för kommunala skolverksamheter inom Djursholm, Stocksund och västra Danderyd med anledning av nuvarande kapacitetsöverskott och framtida elevutveckling

Expedieras
Tekniska nämnden
Utbildningsnämnden
Miljö- och stadsbyggnadsnämnden